

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ВИЩОЇ ОСВІТИ

ДУДІНА ОКСАНА ВАЛЕРІЇВНА

УДК 378.4.016(73):[81'255.2:6](043.3)

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ З ТЕХНІЧНОГО ПЕРЕКЛАДУ
В УНІВЕРСИТЕТАХ США

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2020

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Інституті вищої освіти Національної академії педагогічних наук України.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, с.н.с., доцент,
ТАЛАНОВАЖАННЕТА ВАСИЛІВНА,
Інститут вищої освіти НАПН України,
головний науковий співробітник
відділу політики і врядування у вищій освіті.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор,
ШАНДРУК СВІТЛАНА ІВАНІВНА,
Центральноукраїнський державний педагогічний
університет імені Володимира Винниченка,
завідувач кафедри лінгводидактики та іноземних
мов;

доктор педагогічних наук, доцент,
НІТЕНКО ОЛЬГА ВАЛЕРІЇВНА,
Національна академія прокуратури України,
начальник відділу мовної підготовки.

Захист відбудеться *«22» квітня 2020 року об 11 годині* на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.456.02 в Інституті вищої освіти Національної академії педагогічних наук України за адресою: 01014, м. Київ, вул. Бастіонна, 9, 9-й поверх, зала засідань.

Із дисертацією можна ознайомитися на сайті Інституту вищої освіти Національної академії педагогічних наук України (за посиланням <https://ihed.org/ua>).

Автореферат розіслано «16» березня 2020 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Ю. А. Скиба

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Інтеграція національної системи вищої освіти України у світовий простір вищої освіти та міжнародний дослідницький простір вимагає спрямованого реформування вищої освіти з метою забезпечення її конкурентоздатності. Пріоритетним напрямом розвитку вищої освіти в Україні є підготовка висококваліфікованих, професійно компетентних фахівців, здатних в умовах сучасного інформаційного суспільства до самореалізації, постійного вдосконалення й професійного саморозвитку. Це визначається законодавчими документами, передусім законами України «Про вищу освіту» (2014 р.), «Про освіту» (2017 р.), «Про наукову і науково-технічну діяльність» (2015 р.). Сучасний науково-технічний прогрес необхідний для соціально-економічного й культурного розвитку людства, а його здобутки мають бути доступними для використання представниками різних мов і культур. Важлива роль фахівців з технічного перекладу полягає у забезпеченні доступу до сучасних передових науково-технічних знань з різних країн світу без мовних перешкод. Отже, питання професійної підготовки висококваліфікованих, конкурентоздатних та інтелектуально розвинених фахівців з технічного перекладу в світі та, зокрема, в Україні набуває особливої актуальності.

Науково-технічний та економічний потенціал США як високорозвиненої держави зумовили інтерес до вивчення досвіду цієї провідної у сфері вищої освіти країни з підготовки технічних перекладачів в високорейтингових університетах США.

Науково-педагогічні дослідження, здійснені в останнє десятиріччя, характеризують світові тенденції у вищій освіті. Проблемам якісної професійної підготовки у закладах вищої освіти, зокрема відповідному міжнародному досвіду, присвячені праці Є. Беседіної, С. Воробйової, І. Зязюна, Л. Карпинської, О. Мартинюк, О. Нітенко. Різні аспекти розвитку вищої освіти в США досліджено в працях С. Калашнікової, В. Кудіна, О. Мартинюк, В. Мітіна, І. Пасинкова, О. Романовського, В. Супяна, Л. Філіппової, С. Шандрук, Ж. Таланової. Проблеми впровадження ступеневої вищої освіти висвітлено в роботах Н. Дем'яненко, А. Джуринського, В. Лугового, О. Нітенко, В. Майбороди, Ю. Рашкевича, Ж. Таланової.

Важливим джерелом вивчення освітньої системи США є праці американських науковців П. Альтбаха, Дж. Келлі, Р. Белла, М. Вільямса, А. Крафта, М. Ірота, С. Райта, Р. Реді, Р. Тілера, І. Хеннесі та ін.

За результатами аналізу наукової та методичної літератури, інформаційних джерел з проблеми підготовки фахівців з технічного перекладу виявлено такі *суперечності*:

– між суспільною потребою у конкурентоздатних, висококваліфікованих, компетентних у науково-технічному перекладі

фахівців і недосконалістю магістерської підготовки за спеціалізацією з технічного перекладу в університетах України;

– між інтенсивним розширенням міжнародного обміну науковою та науково-технічною інформацією за участі технічних перекладачів-професіоналів з використанням програмного забезпечення, обумовленого тенденціями глобалізації, євроінтеграції та науково-технічного прогресу, та недостатньою кількістю таких фахівців в Україні.

Прагнення вивчити досвід професійної підготовки фахівців з технічного перекладу в університетах США як провідної країни в сфері вищої освіти з метою його екстраполяції на професійну магістерську освіту в закладах вищої освіти України зумовило вибір теми дисертаційного дослідження **«Підготовка фахівців з технічного перекладу в університетах США»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконане відповідно до комплексних тем наукових досліджень Інституту вищої освіти НАПН України та планів наукової роботи відділу теорії та методології природничої й інженерної освіти за темою «Теорія і практика моніторингу якості природничої та інженерної освіти в Україні ХХІ століття» (№ 0106U002011), 2013–2015 рр., та відділу політики та врядування у вищій освіті за темою «Автономія та врядування у вищій освіті» (№ 0113U003102), 2015–2016 рр.

Мета і завдання дослідження. *Мета дослідження* – визначити теоретичні та методичні основи підготовки фахівців з технічного перекладу на магістерському рівні в університетах США та розробити концептуальну модель такої підготовки в Україні з урахуванням досвіду США.

Відповідно до мети визначено основні *завдання дослідження*:

– визначити стан дослідження проблеми у вітчизняній та зарубіжній літературі та уточнити відповідний поняттєво-термінологічний апарат;

– охарактеризувати основні підходи, форми, методи та зміст підготовки магістрів з технічного перекладу в університетах США та забезпечення якості такої вищої освіти;

– виявити тенденції та встановити особливості підготовки магістрів з технічного перекладу в університетах США;

– розробити й обґрунтувати концептуальну модель підготовки магістрів за спеціалізацією з технічного перекладу в Україні та рекомендації щодо її розвитку на основі досвіду такої підготовки в США.

Об'єкт дослідження – підготовка фахівців з перекладу у вищій освіті.

Предмет дослідження – підготовка магістрів з технічного перекладу в університетах США.

Методи дослідження. Для досягнення мети і виконання поставлених завдань використано комплекс таких методів:

– *аналіз, узагальнення, контент-аналіз* – для визначення стану розробленості досліджуваної проблеми в педагогічних, науково-методичних

працях вітчизняних і зарубіжних науковців, стратегічних і нормативних документах, інформаційних джерелах;

– *порівняння, інтерпретація, класифікація, систематизація* – для виявлення провідних тенденцій та особливостей у професійній вищій освіті перекладачів у США, для визначення її характеристики основних підходів, форм, методів і змісту підготовки фахівців з технічного перекладу в університетах США та забезпечення її якості;

– *статистичний аналіз, узагальнення* – для формування висновків, виокремлення фундаментальної та практичної складових у підготовці технічних перекладачів у системі вищої освіти США, а також для оцінювання стану підготовки фахівців з технічного перекладу в США та в Україні й вироблення рекомендації щодо розвитку такої підготовки в Україні;

– *бесіда, спостереження, опитування, обговорення* актуальних питань під час конференцій, дискусій з американськими викладачами на міжнародних зустрічах – для отримання первинного емпіричного матеріалу з метою виявлення особливостей підготовки магістрів з технічного перекладу в університетах США;

– *моделювання* – для розроблення концептуальної моделі підготовки магістрів за спеціалізацією з технічного перекладу в Україні.

Наукова новизна отриманих результатів дослідження полягає в тому, що *уперше*:

– виявлено та обґрунтовано *тенденцію* (перманентного вдосконалення перекладацької компетентності та профільної орієнтації) та *особливості* (забезпечення повної сформованості готовності випускників магістерських програм з технічного перекладу до висококваліфікованої, продуктивної та креативної професійної діяльності; навчання у мультикультурному середовищі; застосування новітніх засобів автоматизованого перекладу під час навчання; сертифікація технічних перекладачів; забезпечення якості через акредитацію освітніх програм на основі стандартів) підготовки магістрів з технічного перекладу в США;

– визначено основні *підходи* (поведінковий, особистісний, конструктивістський та рефлексивний), *форми* (очна та дистанційна), *методи* викладання і навчання (дослідницький, екскурсійний, проблемний, проектний, електронно-інтерактивний) у підготовці магістрів з технічного перекладу в університетах США;

– визначено поняття «професійна підготовка фахівців з технічного перекладу» як комплексний процес практико орієнтованого навчання, протягом якого формуються/набуваються перекладацька, лінгвальна, екстралінгвістична, стратегічна, ціннісна компетентності, що включають знання з технічних наук, практичний досвід, спроможність відповідати за вірогідність перекладу та діяти згідно з визначеними стандартами під час професійної діяльності;

– розроблено концептуальну модель підготовки магістрів за спеціалізацією з технічного перекладу в Україні на основі досвіду США;
удосконалено:

– систему основних підходів до забезпечення якості підготовки фахівців з технічного перекладу на магістерському рівні (компетентнісний, студентоцентризований, когнітивний та функціоналістський підходи до розроблення освітніх програм, зокрема змісту, методів викладання та навчання, методик контролю й оцінювання результатів навчання; селективний підхід до формування висококваліфікованого викладацького потенціалу університетів);

набули подальшого розвитку рекомендації щодо розвитку підготовки магістрів за спеціалізацією з технічного перекладу в Україні на основі досвіду такої підготовки в США.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в обґрунтуванні науково-методичних рекомендацій щодо магістерської підготовки за спеціалізацією з технічного перекладу в Україні. Результати наукового пошуку можуть бути використані в педагогічних (у т.ч. порівняльних) дослідженнях, при розробленні та вдосконаленні освітніх програм, посібників, дистанційних курсів і методичних рекомендацій для підготовки перекладачів у закладах вищої освіти.

Положення дисертаційного дослідження використані в Центральноукраїнському державному педагогічному університеті імені В. Винниченка (довідка від 1 листопада 2019 р. № 01-10/746), Донецькому національному медичному університеті (довідка від 28 жовтня 2019 р. № 79); Льотній академії Національного авіаційного університету (довідка від 25 жовтня 2019 р. № 01-08/2959).

Особистий внесок здобувача. Усі наукові результати, викладені в дисертаційній роботі, одержано автором самостійно.

У дисертації не використовувалися ідеї й розробки, що належать співавторам. В опублікованих у співавторстві статтях з Л.В. Стрельченко [12, 15] – внесок здобувача полягає у визначенні шляхів підвищення ефективної підготовки викладачів іноземної мови в профільних закладах вищої освіти та застосування інтерактивних технологій у вищій освіті; з Г.О. Козлаковою [8] – внесок здобувача полягає в аналізі тенденцій щодо формування комунікативної компетентності з іноземної мови студентів закладів вищої освіти на основі застосування інтерактивних технологій та дослідженні дидактичних можливостей удосконалення освітнього процесу засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Апробація результатів дослідження. Результати дисертаційного дослідження представлено на науково-практичних, науково-методичних заходах різного рівня:

– *міжнародних конференціях:* «Мови і світ: дослідження та викладання» (Кіровоград, 2014, 2015); «Освіта – Технології – Комп'ютерні

науки» (Жешув, Польща, 2014); «Subject and object of cognition in a projection of educational techniques and psychological concepts» (Лондон, Великобританія, 2014); «Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний та національний виміри змін» (Суми, 2015);

– *всеукраїнських* конференціях: «Мови і світ: дослідження та викладання» (Кіровоград, 2012); «Лінгвістичні та лінгвокультурологічні аспекти навчання іноземних студентів у вищих навчальних закладах України» (Дніпропетровськ, 2016);

– *звітних* конференціях Інституту вищої освіти НАПН України: «Наука і вища освіта» (Київ, 2014, 2015);

– *круглому столі*: «Фахові мови, термінологія та проблеми перекладу» (Кіровоград, 2014).

Публікації. Результати дисертаційного дослідження висвітлено в 15 публікаціях, з яких 6 статей – у наукових фахових педагогічних виданнях України, 3 статті – в інших виданнях України, 2 статті – у міжнародних наукових виданнях, 3 тези доповідей – у збірниках наукових праць і матеріалах конференцій та 1 – навчальний посібник.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації складає 218 сторінок, з них – 160 сторінок основного тексту. Список використаних джерел складають 230 найменувань, з них англійською мовою – 97. Робота містить 8 таблиць і 3 рисунки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність дослідження, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання і методи дослідження, розкрито наукову новизну, практичне значення отриманих результатів дослідження, наведено дані про їх апробацію, подано відомості про публікації, структуру і обсяг дисертації.

У **першому розділі** – «Сучасний стан розробленості теорії підготовки фахівців з перекладу» – здійснено термінологічний огляд концептуальних понять дисертаційного дослідження, представлено результати порівняльного аналізу теоретичного й методологічного підходів вітчизняних і зарубіжних авторів до проблеми підготовки фахівців з технічного перекладу в університетах США та України, здійснено аналіз теорії та практики підготовки магістрів з технічного перекладу у закладах вищої освіти США на основі наукових джерел; проаналізовано суть понять «технічний перекладач» і «професійна підготовка фахівців з технічного перекладу».

Вітчизняні дослідники (О. Мартинюк, Н. Абабілова, І. Бахов, О. Зіноватна, А. Козак, М. Миронова, О. Нейфельд, О. Павлик, З. Підручна, О. Шупта) наголошують у своїх дослідженнях на необхідності забезпечення якісної підготовки кваліфікованих технічних перекладачів, що є одним із важливих завдань для закладів вищої освіти України.

Проблема професійної підготовки магістрів знайшла відображення в працях таких зарубіжних науковців: Дж. Бирне, М. Камінаде, Е. Дауб, П. Кастберг, А. Пим, Б. Рубрехт, Д. Спенсер, М. Сміт, П. Ньюмарк. Потребу у реформуванні професійної підготовки магістрів обґрунтовано у працях К. Ерроу, М. К. Робертса, Д. А. Ялофа, Р. Сторра, Г. Перкінсона, Г. Бен-Девіда, С. Керра, Ф. Фінча. Проблему підготовки перекладачів та їх готовності до особливостей професійної діяльності з перекладу висвітлено у працях Д. Восса, М. Фламіа, Н. С. Гермейн-Медісона, У. Мюге та ін.

Аналіз наукових джерел уможливив визначення змісту концептуальних понять дослідження – «фахівець з технічного перекладу» та «професійна підготовка фахівців з технічного перекладу».

Отже, фахівець з технічного перекладу – це особа, яка володіє перекладацькою, лінгвальною, екстралінгвістичною, стратегічною, ціннісною компетентностями, зокрема здатністю перекладати спеціалізовані технічні, наукові та науково-технічні тексти та інформацію, що використовуються для обміну між людьми (фахівцями та нефахівцями) у сферах науки, техніки та технологій, здатністю розуміти технічні поняття та концепції і комунікувати щодо них, здатністю використовувати знання з інформаційного дизайну і комунікаційної теорії, спеціальної термінології під час технічного перекладу та відповідати за фактичну точність перекладу технічного тексту.

Під «професійною підготовкою фахівців з технічного перекладу» розуміємо комплексний процес практико орієнтованого навчання, протягом якого формуються/набуваються перекладацька, лінгвальна, екстралінгвістична, стратегічна, ціннісна компетентності, що включають знання з технічних/природничих наук, практичний досвід, спроможність відповідати за вірогідність перекладу та діяти згідно з визначеними стандартами під час професійної діяльності.

У висновках до розділу зазначено, що за результатами системного аналізу наукової літератури визначено проблеми, що потребують дослідження, а саме тенденції, особливості, методи, форми і зміст підготовки на магістерському рівні висококваліфікованих компетентних фахівців з технічного перекладу в США.

У **другому розділі** – *«Магістерська підготовка з технічного перекладу в університетах США»* – розкрито методи дослідження, виявлено тенденції та особливості підготовки фахівців з технічного перекладу в університетах США, охарактеризовано основні підходи, форми, методи, зміст та соціально-педагогічний контекст такої підготовки.

Досліджено досвід реалізації магістерських програм з технічного перекладу у низці університетів США: Іллінойський університет в Урбана-Шампейн (University of Illinois at Urbana-Champaign), Вашингтонський університет (University of Washington), Професійна школа перекладу Університету Бабель у штаті Гаваї (Babel University Professional School of Translation), Гарвардська вища школа освіти (Harvard Graduate School of

Education), Вища школа Університету Джеймса Медісона (James Madison University), Монтерейський інститут міжнародних досліджень (Monterey Institute of International Studies), Школа неперервної та професійної підготовки Нью-Йоркського університету (New York University School of Continuing and Professional Studies), Інститут технологій Роуз-Халман (Rose-Hulman Institute of Technology).

Визначено та охарактеризовано підходи (поведінковий, особистісний, конструктивістський та рефлексивний), форми навчання (очна та дистанційна), методи викладання і навчання (дослідницький, екскурсійний, проблемний, проектний, електронно-інтерактивний), а також види навчальних занять (лекції, семінари і консультації, лабораторні й практичні заняття) та форми освітнього процесу (організована самостійна робота, стажування, практична підготовка на постійному місці роботи) в межах організації навчання та практики студентів магістерських програм з технічного перекладу в університетах США.

Установлено, що в університетах США технічний переклад визначається як окремий спеціалізований напрям підготовки, а фахівець з технічного перекладу отримує освітній ступінь магістра, зокрема магістра гуманітарних наук з технічного перекладу (наприклад, Master of Art in Technical Translation, Master of Art in Writing, Rhetoric and Technical Communication) та магістра природничих/інженерних наук з технічного перекладу (наприклад, Master of Science in Translation, Master of Science in Writing, Rhetoric and Technical Communication).

Виявлено, що система підготовки магістрів з технічного перекладу в США забезпечує єдність розвитку системи компетентностей та змісту вищої освіти. З'ясовано, що методи викладання і навчання магістрів (Masters of Science in Translation, Masters of Arts in Technical Translation) мають відмінності для кожної кваліфікації (табл. 1).

Таблиця 1

Особливості магістерської підготовки з технічного перекладу у США

<i>Характеристики</i>	<i>Магістр гуманітарних наук з технічного перекладу</i>	<i>Магістр природничих/інженерних наук з технічного перекладу</i>
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
Основні дисципліни	Цикл обов'язкових мовно-перекладацьких дисциплін	Цикл обов'язкових інженерно-технічних дисциплін
Методи викладання і навчання	Екскурсійний, проблемний, проектний, електронно-інтерактивний	Дослідницький, проблемний, проектний, електронно-інтерактивний
Види навчальних занять	Лекції, семінари і консультації, практичні	Лекції, семінари і консультації, лабораторні

продовження табл. 1

1	2	3
Попередній ступінь	Ступінь бакалавра	Ступінь бакалавра у відповідній галузі (з природничих та/або інженерних наук) або складання іспиту за результатами навчання обсягом у 16 кредитів з природничих/інженерних дисциплін
Тривалість навчання	1-2 роки	1-2 роки
Кваліфікаційна робота за науково-орієнтованою підготовкою	Не завжди вимагає дослідницької роботи, можливий магістерський проект у вигляді технічного перекладу	Обов'язкова дослідницька робота на лабораторній базі

Для вивчення компонентів американської системи вищої освіти здійснювався аналіз як першоджерел, так і праць американських авторів: Дж. Бирне, М. Камінаде, Е. Дауб, П. Кастберг, А. Пим, Б. Г. Рубрехт, Д. Спенсер, М. Сміт, П. Ньюмарк та ін.

Розглянуто різні види професійних освітніх програм (програми вищої професійної освіти, скорочені та прискорені освітні програми), наукову та методичну літературу, що висвітлює особливості професійної вищої освіти в університетах США.

За результатами аналізу та узагальнення змісту вищої освіти визначено, що магістерська підготовка технічних перекладачів у США ґрунтується на таких принципах, як прагматизм, фундаменталізація та полікультурність.

Здійснено аналіз освітніх програм, методичної літератури та документації низки університетів США та виявлено, що структура магістерської підготовки технічних перекладачів передбачає вивчення певних навчальних дисциплін: професійно-орієнтовані (передбачають забезпечення необхідного рівня знань, умінь, навичок та інших компетентностей у галузі) та допоміжні (є необхідними для набуття компетентностей за спеціалізацією), вибіркові курси. Визначено, що загальне навчальне навантаження для студента магістерської програми з технічного перекладу відрізняється та в різних університетах США складає від 24 до 60 кредитів, з яких, відповідно, 18-38 кредитів становлять основні / обов'язкові навчальні дисципліни (the major) (табл. 2).

Таблиця 2

Загальна характеристика освітніх програм магістерської підготовки з технічного перекладу

<i>Назва ЗВО</i>	<i>Основні навчальні дисципліни</i>	<i>Форма навчання</i>	<i>Навчальне навантаження</i>
Вісконсинський університет у Медісоні	«Основи технічної японської мови», рівень I, II; «Технічна японська мова і переклад», рівень I, II; «Японська мова у сфері бізнесу і промисловості»; «Японська мова у сфері політики і державного управління»; «Курс з технічної японської мови і перекладу», поглиблений рівень	очна, дистанційна	24 кредити
Вашингтонський університет	«Технічна японська мова і переклад технічної літератури»; «Поглиблений курс японської технічної мови і перекладу технічної літератури»; «Науковий, технічний та медичний переклад», практична підготовка	очна, дистанційна	54 кредити
Університет перекладу (штаг Гавай)	«Граматика перекладу / Структура речення»; «Граматика перекладу / Вживання слів»; «Практичне правознавство для перекладачів»; «Основи конспектування матеріалу»; «Пошук інформації в Інтернеті для перекладачів»; «Основи підготовки науково-дослідних робіт»	очна, дистанційна	60 кредитів
Кентський університет	«Теорія перекладу»; «Практика перекладу»; «Термінологія та використання комп'ютера у перекладі»; «Культурно-орієнтований переклад»; «Науковий, технічний та медичний переклад»; «Проектний менеджмент»	очна	36 кредитів
Монтерейський інститут міжнародних досліджень	«Переклад з іноземної мови англійською»; «Переклад з англійської мови іноземною»; «Переклад з використанням комп'ютерної техніки»; «Проектний менеджмент»; «Технічний огляд»; «Локалізація програмного забезпечення»	очна, дистанційна	60 кредитів
Університет Джеймса Медісона	«Французько-англійський технічний / комерційний переклад»; «Німецько-англійський технічний / комерційний переклад»; «Російсько-англійський технічний / комерційний переклад»; «Іноземна бізнес-мова»	очна, дистанційна	45 кредитів

У розділі визначено основні підходи (поведінковий, особистісний, конструктивістський та рефлексивний); форми (очна та дистанційна) навчання; види навчальних занять, зокрема: семінарські і лекційні заняття,

індивідуальні консультації, практичні та лабораторні заняття, а також різновиди практики магістрантів; методи викладання і навчання – дослідницький, екскурсійний, проблемний, проектний, електронно-інтерактивний (незалежне дослідження, віртуальні дискусії, автоматизовані та асинхронні переклади, обговорення в мікрогрупах, групова та індивідуальна проектна та дослідницька робота, екскурсійні заходи тощо); соціально-педагогічний контекст (створення сприятливих умов для саморозвитку та самовдосконалення студентів, співпраці студентів і викладачів, партнерству з роботодавцями) за програмами професійної підготовки магістрів з технічного перекладу в університетах США.

Виявлено та обґрунтовано тенденцію до перманентного вдосконалення перекладацької компетентності та профільної орієнтації і низку особливостей підготовки магістрів з технічного перекладу в США: забезпечення повної сформованості готовності випускників програм з технічного перекладу до висококваліфікованої, продуктивної та креативної професійної діяльності, навчання у мультикультурному середовищі, застосування новітніх засобів автоматизованого перекладу під час навчання, сертифікація технічних перекладачів, забезпечення якості через акредитацію освітніх програм на основі стандартів. Зокрема, Асоціація американських університетів, до якої входять університети, що пропонують програми підготовки технічних перекладачів, надає підтримку щодо удосконалення академічних програм та професійної освіти, засновану на освітніх дослідженнях; Американська асоціація перекладачів у США проводить сертифікацію перекладачів шляхом фахового екзамену; Асоціація з акредитації постбакалаврської освіти сприяє підвищенню якості вищої освіти та проводить акредитацію магістерських програм на основі їх відповідності стандартам (конкретність і чіткість цілей та їх інтегрованість у зміст вищої освіти; умови зарахування на навчання; якість підготовки (доступність викладу матеріалу, забезпечення студентів науково-технічною базою та репутація викладацького складу).

У висновках до другого розділу узагальнено основні підходи, форми навчання, методи викладання і навчання, а також забезпечення якості вищої освіти; тенденції та особливості професійної підготовки магістрів з технічного перекладу в університетах США.

У **третьому розділі** – *«Концептуальні засади підготовки магістрів за спеціалізацією з технічного перекладу в Україні»* – охарактеризовано передумови розвитку підготовки фахівців з технічного перекладу в Україні; виявлено основні проблеми підготовки магістрів за спеціалізацією з технічного перекладу в університетах України та визначено шляхи їх вирішення; обґрунтовано можливості застосування провідного досвіду США для підготовки магістрів за спеціалізацією з технічного перекладу та запропоновано концептуальну модель такої підготовки в Україні.

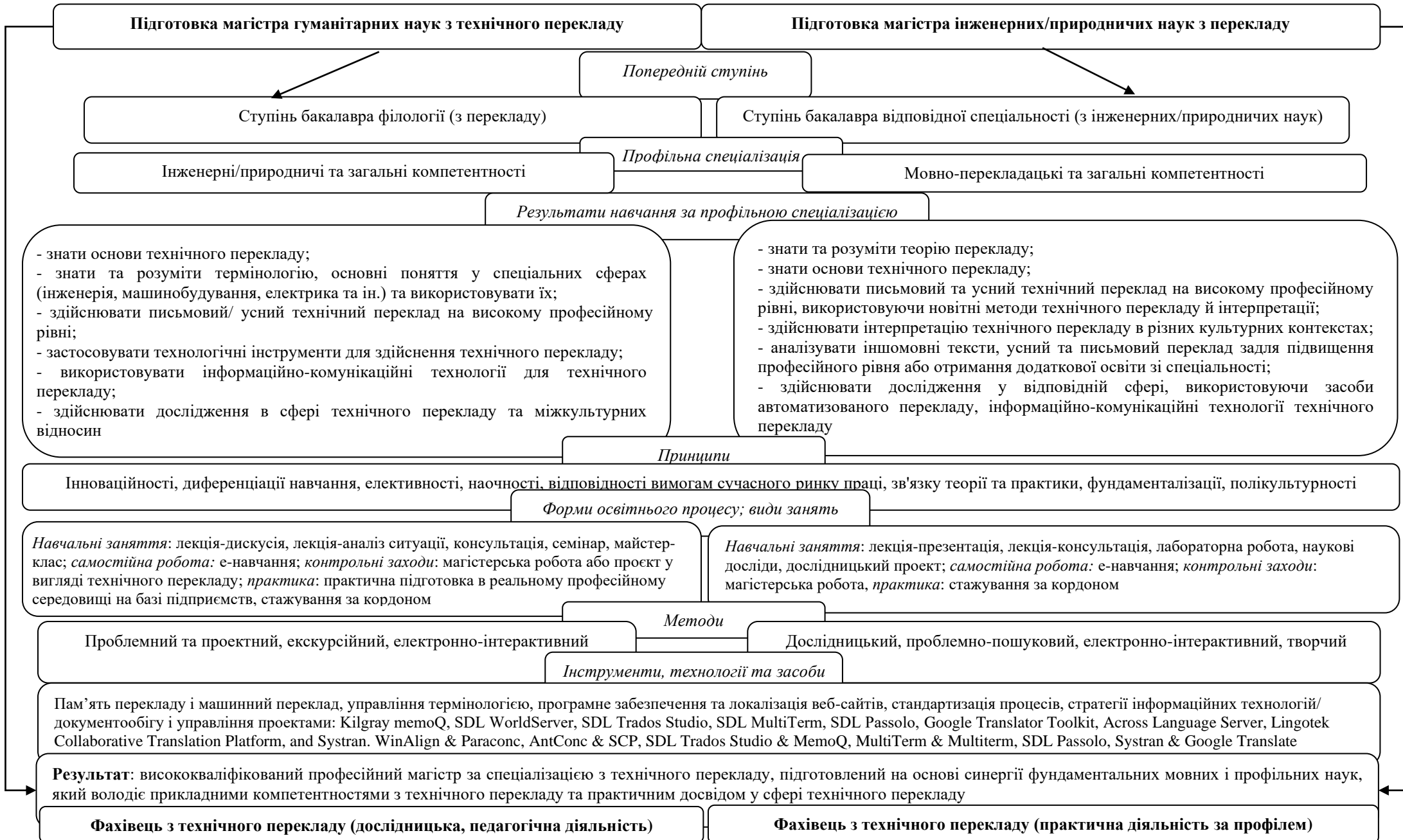

Рис. 1. Концептуальна модель підготовки магістрів за спеціалізацією з технічного перекладу в Україні

Визначено, що одним із ключових завдань щодо змін у вищій освіті є забезпечення якості, тому магістерська програма з підготовки технічних перекладачів в Україні має на меті забезпечити розвиток ключових компетентностей фахівця з технічного перекладу, зокрема таких: перекладацька (інструментальна, дослідницька/пошукова), лінгвальна (мовна та мовленнєва), екстралінгвістична (фонові профільні знання тощо), стратегічна та ціннісна.

На основі досвіду підготовки магістрів з технічного перекладу в США ідентифіковано два підходи до такої підготовки в Україні: підготовка магістра гуманітарних наук за спеціалізацією з технічного перекладу відповідними кафедрами, факультетами, інститутами лінгвістичного, педагогічного спрямування та підготовка магістра інженерних/природничих наук за спеціалізацією з перекладу відповідними кафедрами, факультетами, інститутами технічного спрямування, які інтегровано в концептуальна модель підготовки магістрів за спеціалізацією з технічного перекладу в Україні (рис. 1).

Обґрунтовано рекомендації щодо створення оптимальних умов для розвитку підготовки магістрів за спеціалізацією з технічного перекладу в Україні на основі досвіду такої підготовки в США та впровадження у вітчизняну практику компонентів американської системи підготовки фахівців з технічного перекладу.

ВИСНОВКИ

У дисертаційному дослідженні здійснено теоретичне узагальнення й запропоновано вирішення наукового завдання теорії і методики професійної освіти – підготовки фахівців з технічного перекладу на магістерському рівні. На підставі результатів проведеного дослідження зроблено такі висновки:

1. Системний аналіз філософських, психолого-педагогічних і науково-методичних праць вітчизняних і зарубіжних науковців свідчить, що досліджено не всі аспекти проблеми професійної підготовки фахівців з технічного перекладу, оскільки наукові дослідження щодо професійної підготовки магістрів з технічного перекладу мають переважно прикладний характер та не визначають теоретичні основи такої підготовки, зокрема принципи, концепції, підходи, методи та шляхи їх упровадження в системі вищої освіти України.

Уточнено сутність понять «фахівець з технічного перекладу» та «професійна підготовка фахівців з технічного перекладу» та надано визначення цих понять. Отже, фахівець з технічного перекладу – це особа, яка володіє перекладацькою, лінгвальною, екстралінгвістичною, стратегічною, ціннісною компетентностями, зокрема здатністю перекладати спеціалізовані технічні, наукові та науково-технічні тексти та інформацію, що використовуються для обміну між людьми (фахівцями та нефахівцями) у сферах науки, техніки та технологій, здатністю розуміти технічні поняття та концепції і комунікувати щодо них, здатністю використовувати знання з

інформаційного дизайну і комунікаційної теорії, спеціальної термінології під час технічного перекладу та відповідати за фактичну точність перекладу технічного тексту.

Під «професійною підготовкою фахівців з технічного перекладу» розуміємо комплексний процес практико орієнтованого навчання, протягом якого формуються/набуваються перекладацька, лінгвальна, екстралінгвістична, стратегічна, ціннісна компетентності, що включають знання з технічних/природничих наук, практичний досвід, спроможність відповідати за вірогідність перекладу та діяти згідно з визначеними стандартами під час професійної діяльності.

2. На підставі здійсненого у роботі системного аналізу охарактеризовано організацію підготовки магістрів з технічного перекладу в США, зокрема структуру і зміст, форми та методи викладання та навчання магістрів з технічного перекладу, згідно з якими цілі в підготовці магістрів з технічного перекладу в університетах США мають два основних напрями – професійний і дослідницький. Підготовка магістрів з технічного перекладу в США має загальну мету в змісті освіти – розвиток професійних компетентностей, оволодіння передовим досвідом технічного перекладача в сучасному світі. Проаналізовано навчальні плани магістрів з технічного перекладу в університетах США та встановлено, що вони складаються з трьох блоків: теорія перекладу і мови, технічна тематика, а також практика.

Обґрунтовано, що забезпечення професійної якості та ефективності підготовки магістрів з технічного перекладу полягає в розробленні відповідного переліку компетентностей для магістрів-перекладачів, формулюванні результатів навчання. Установлено, що Асоціація з акредитації постбакалаврської освіти надає можливість підвищення рівня кваліфікації в продовженні вищої освіти та перевіряє освітню програму на відповідність стандартам якості підготовки за спеціальністю, зокрема доступність викладу матеріалу, забезпечення студентів науково-технічною базою та репутація викладацького складу. Установлено, що магістри з технічного перекладу в США мають можливість отримати підготовку, яка спирається на результати досліджень і практичний досвід провідних перекладачів, що забезпечує її актуальність та ефективність.

3. Виявлено тенденцію до перманентного вдосконалення перекладацької компетентності та профільної орієнтації в підготовці магістрів з технічного перекладу в США. Ця тенденція проявляються в академічній свободі щодо розроблення та впровадження освітніх програм підготовки магістрів з технічного перекладу, упровадженні профільної спеціалізації в професійну підготовку технічних перекладачів, з іншого боку модернізація системи їх оцінювання належить до компетенції влади штату, а також підтримка технічних перекладачів шляхом підвищення статусу перекладача. Установлено, що важливим завданням вищої освіти США є підвищення рівня компетентностей майбутніх фахівців та поновлення цінності диплома про вищу освіту через урегулювання стандартів. Визначено особливості підготовки магістрів з технічного перекладу в США:

забезпечення повної сформованості готовності випускників програм з технічного перекладу до висококваліфікованої, продуктивної та креативної професійної діяльності, навчання у мультикультурному середовищі, застосування новітніх засобів автоматизованого перекладу під час навчання, сертифікація технічних перекладачів, забезпечення якості через акредитацію освітніх програм на основі стандартів.

4. Розроблено концептуальну модель підготовки магістрів за спеціалізацією з технічного перекладу в Україні, що включає в себе такі складові: вимоги до попереднього ступеня; система принципів; профільна спеціалізація; основні результати навчання за профільною спеціалізацією; форми освітнього процесу та види навчальних занять; методи викладання та навчання; інструменти, технології та засоби навчання.

5. Обґрунтовано рекомендації щодо вдосконалення вітчизняної професійної підготовки магістрів за спеціалізацією з технічного перекладу на основі досвіду США відповідно до запропонованої концептуальної моделі, а саме: розробити нормативно-правову базу (відповідну галузеву рамку з урахуванням специфіки технічного перекладу, професійний стандарт для технічного перекладача, сертифікацію технічних перекладачів, механізми акредитації освітніх програм для підготовки магістрів з технічного перекладу як міждисциплінарних); методичні рекомендації щодо запровадження освітніх програми для підготовки магістрів за спеціалізацією з технічного перекладу в співпраці з досвідченими технічними перекладачами, зокрема сформулювати компетентності та результатів навчання, що забезпечуватимуться обов'язковими та вибірконими навчальними дисциплінами/модулями за міждисциплінарною спеціалізацією з технічного перекладу для підготовки гуманітарного та технічного/природничого спрямування; упровадження засобів автоматизованого перекладу у підготовку магістрів за спеціалізацією з технічного перекладу; забезпечення механізмів реалізації академічної мобільності викладачів і студентів у сфері технічного перекладу.

Дисертаційне дослідження не претендує на всебічне розв'язання всіх проблем професійної підготовки фахівців з технічного перекладу. До перспективних напрямів досліджень доцільно віднести вивчення особливостей професійної підготовки магістрів з технічного перекладу в країнах Європейського простору вищої освіти; проблеми підготовки викладацького складу з технічного перекладу; запровадження комп'ютерних технологій перекладу до освітнього процесу за програмами підготовки технічних перекладачів; питання етики перекладу; розвиток дистанційного навчання майбутніх перекладачів в іншомовному середовищі; розбудову системи студентської перекладацької практики.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації

1. Дудіна О. В. Практика перекладу термінології машинобудування (англійська мова): навч. посіб. для студентів вищих навч. заклад. за спец. переклад. Кропивницький: видавець Лисенко В. Ф., 2019. 156 с.
2. Дудіна О. В. Передумови розвитку магістерської підготовки з технічного перекладу в Україні. *Наукові записки*. Серія: Педагогічні науки. Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2019. В. 174. С. 238-242.
3. Дудіна О. В. Самостійна робота у професійній підготовці магістрів з технічного перекладу в США. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. Серія: Педагогічні науки. 2017. В. 1-2 (50-51). С. 127-131.
4. Дудіна О. В. Концептуальні засади забезпечення якості та ефективності професійної підготовки магістрів з технічного перекладу в США та Україні. *Вісник Чернігів. нац. пед. ун-ту*. Серія: Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт. Чернігів: ЧНПУ, 2016. В. 139, Т. 2. С. 298-301.
5. Дудіна О. В. Розвиток науково-дослідницьких здібностей майбутніх перекладачів з технічного перекладу в США. *Наукові записки*. Серія: Педагогічні науки. Кропивницький: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2016. В. 149. С. 128-132.
6. Стрельченко О. В. Особливості професійної підготовки магістрів технічного перекладу в університетах США та України. *Вища освіта України: теор. та наук.-метод. часопис: темат. вип.: Наука і вища освіта*. К.: ІВО НАПН України, 2015. №2 (дод. 1). С. 123-126.
7. Стрельченко О. В. Адаптація американського досвіду в професійній підготовці магістрів з технічного перекладу в університетах України: проблеми та перспективи. *Вища освіта України: теор. та наук.-метод. часопис: темат. вип.: Наука і вища освіта*. К.: ІВО НАПН України, 2014. №1 (дод. 1). С. 152-155.
8. Strelchenko O. V., Kozlakova G. O. Information and communication technologies in teaching and learning English as foreign language. *Edukacja – Technika – Informatyka*. Rzeszow: Wydawnictwo Oświatowe FOSZE, 2014. Т. 5, № 2. Р. 95-101.

Опубліковані праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

9. Дудіна О. Інтегрована єдність навчальних цілей та змісту освіти в підготовці магістрів технічного перекладу в університетах США. *Лінгвістичні та лінгвокультурологічні аспекти навчання іноземних студентів у вищих навчальних закладах України: матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф. (Дніпро, 31 березня – 1 квітня 2016 р.)*. Дніпро: Вид-во ДНУ ім. О. Гончара, 2016. С. 36-38.
10. Стрельченко О. В. Модернізація підготовки магістрів технічного перекладу у США та Україні на початку ХХІ століття. *Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний та національний виміри змін: матеріали II Міжнар.*

наук.-практ. конф. (Суми, 26-27 березня 2015 р.). Суми : Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2015. Т. 1. С. 287-290.

11. Strelchenko O. V. Adaptation of American experience in training Masters in technical translation to Ukrainian Universities. *Subject and object of cognition in a projection of educational techniques and psychological concept*: International Academy of Science and Higher Education. London, 5 June – 10 June, 2014. London: IASHE. P. 45-47. URL: <http://journals.gisap.eu/index.php/Educational/article/view/1176>.

12. Стрельченко О. В., Стрельченко Л. В. Формування комунікативної компетентності студентів мовних факультетів. *Актуальні проблеми викладання іноземних мов для професійного спрямування: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. Дніпро, 6-7 квітня 2012 р. Дніпро: Видавець Біла К. О., 2012. Т.2. С. 65-67.*

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

13. Стрельченко О. В. Порівняльне дослідження змісту підготовки магістрів з технічного перекладу в університетах США та України. *Наукові записки*. Серія: Філологічні науки (мовознавство). Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2015. Вип. 136. С.575-580.

14. Стрельченко О. В. Застосування інтерактивних технологій у формуванні комунікативної іншомовної компетентності студентів університетів. *Наукові записки*. Серія: Філологічні науки (мовознавство). Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2014. В. 128. С.589-594.

15. Стрельченко О. В., Стрельченко Л. В. Інтерактивні технології у формуванні комунікативної компетенції студентів мовних факультетів. *Наукові записки*. Серія: Філологічні науки (мовознавство). Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2012. В. 104. Т. 2. С.416-420.

АНОТАЦІЇ

Дудіна О. В. Підготовка фахівців з технічного перекладу в університетах США. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Інститут вищої освіти НАПН України, Київ, 2020.

У дисертаційному дослідженні здійснено теоретичне узагальнення й запропоновано вирішення наукового завдання теорії і методики професійної освіти – якісна підготовка фахівців з технічного перекладу на магістерському рівні. Теоретично обґрунтовано побудову професійної підготовки магістрів з технічного перекладу в університетах США. Узагальнено досвід професійної підготовки магістрів з технічного перекладу в університетах США, що дозволило виявити широкий спектр навчальних дисциплін і специфічні особливості програм магістерської підготовки у сфері технічного перекладу.

Виявлено сучасні тенденції та особливості професійної підготовки магістрів з технічного перекладу в університетах США; розкрито зміст і

форми навчання магістрів-перекладачів у США; з'ясовано стан та передумови розвитку професійної освіти магістрів за спеціалізацією з технічного перекладу в системі вищої освіти України; обґрунтовано засади підготовки магістрів за спеціалізацією з технічного перекладу в Україні та запропоновано відповідну концептуальну модель.

Ключові слова: фахівець з технічного перекладу, магістр з технічного перекладу, технічний переклад, професійна вища освіта США.

Дудина О. В. Подготовка специалистов по техническому переводу в университетах США. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. Институт высшего образования НАПН Украины, Киев, 2020.

В диссертационном исследовании осуществлено теоретическое обобщение и предложено решение научного задания по теории и методике профессионального образования – качественная подготовка специалистом по техническому переводу на магистерском уровне. Теоретически обосновано построение профессиональной подготовки магистров по техническому переводу в университетах США. Обобщен опыт профессиональной подготовки магистров технического перевода в университетах США, что позволило выявить широкий спектр курсов и специфические особенности программ магистерской подготовки в области технического перевода.

Выявлены современные тенденции и особенности профессиональной подготовки магистров по техническому переводу в университетах США; раскрыто содержание и формы обучения магистров-переводчиков в США; выяснены состояние и предусловия развития профессионального образования магистров-переводчиков в системе высшего образования Украины; обосновано основы подготовки магистров по техническому переводу в Украине и предложено соответствующую концептуальную модель.

Ключевые слова: специалист по техническому переводу, магистр по техническому переводу, технический перевод, профессиональное высшее образование США.

Dudina O. V. Education of the Professionals in Technical Translation in the Universities of the USA. – Manuscript.

Thesis for a Candidate's Degree in Pedagogical Sciences. Speciality 13.00.04 – Theory and Methods of Professional Education. Institute of Higher Education, NAES of Ukraine, Kyiv, 2020.

The reform of higher education in Ukraine is aimed at achieving word level results in the professional education of graduates for different areas of a highly developed society. According to the legal documents, that regulate the development of higher education in Ukraine such as the Ukraine-EU Association Agreement, the Laws of Ukraine "On Higher Education" (2014) and "On Education" (2017), the education of highly qualified experts is the priority of the

public education policy in Ukraine. It means that graduates should be capable, in terms and condition of the modern information society, for the self-realization, continuous improvement and professional self-development. The comparison of the international experience in educating Masters in technical translation is one of the topical areas of this research. It is important to study the education of Masters in technical translation in the USA' higher education institutions and assimilate the best ideas of this experience to universities of Ukraine. The bibliographic analysis of the problem has shown that the scientific, technical and economic potential of highly developed countries, like the USA, and the global integration trends in education contribute greatly to national interest of Ukraine and further scientific studying of the problem. The dissertation is devoted to the solving problems of professional education of Masters in technical translations in Ukraine and it is accentuated on the creation and implementation the innovative technologies in higher education. The modern trends in education of Masters in technical translation in the USA' universities are defined and analyzed, namely the introduction of the international standards for the professional technical education, work and education of Masters in technical translation.

The Department of Education of the United States determines the main direction of the development of the system of professional education of Masters in technical translation and it is the quality of the education of translators. The requirements that the state and society puts on the technical translators is to obtain a qualification, a mandatory Bachelor degree and a desirable Master degree in the technical field and in translation. The trends in the education of Masters in technical translation in the USA are identified, namely, the tendency of the permanent improvement of translation competence and profile orientation in education of Masters in technical translation in the USA.

The concept model of education of Masters of Science in Translation and Masters of Art in Technical Translations in Ukraine is presented. It includes the following components: requirements for the previous degree; system of principles; specialization; the main learning outcomes in the specialization; forms of educational process and types of educational activities; teaching and learning methods; technologies and learning tools.

Keywords: technical translator, interpreter, Master in Technical Translation, technical translation, quality, professional higher education in the USA.